

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-89>

**PROTECTION AND PROTECTION OF MINORS:
RELATIONSHIP OF CONCEPTS**

**ОХОРОНА ТА ЗАХИСТ НЕПОВНОЛІТНІХ:
СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ**

Mykhailiuk M. I.

*Postgraduate Student at the Department
of Law and Public Administration,
King Danylo University
Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID ID: 0009-0009-4205-4246*

Михайлюк М. І.

*аспірант кафедри права та
публічного управління
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID ID: 0009-0009-4205-4246*

Цивільне законодавство забезпечує захист цивільних прав за допомогою засобів та способів захисту на підставі загальних засад, що включають, по перше, неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя фізичної особи, по-друге, недопустимість позбавлення власності на житло, окрім випадків, що прямо передбачені Конституцією та законодавством України, по-третє, свободу договору, судовий та адміністративний захист цивільних прав та інтересів, а також наявності принципів справедливості, добросовісності та розумності [1].

Конституцією України передбачено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом, а юрисдикція судів поширюється на усі, без винятку, правовідносини, що у державі виникають [2].

Охорона та захист неповнолітніх - це два взаємопов'язані та переплетені між собою поняття, що стосуються забезпечення безпеки та добробуту дітей та підлітків.

Охорона неповнолітніх означає запобігання негативним впливам на їх фізичне, психологічне та соціальне здоров'я та розвиток.

Захист неповнолітніх означає забезпечення їх прав та інтересів, а також захист від будь-яких форм насильства, зловживань та експлуатації.

Співвідношення понять «охорона» та «захист» неповнолітніх полягає в тому, що охорона стосується запобігання негативним наслідкам, тоді як захист передбачає реагування на випадки порушення прав дітей та захист їхніх інтересів.

У забезпеченні охорони та захисту неповнолітніх важливо враховувати їхні індивідуальні потреби та можливості, а також забезпечувати їхню участь у прийнятті рішень, що стосуються їхнього життя та добробуту.

Охорона та захист неповнолітніх є важливою складовою соціальної політики держави, і вимагає співпраці всіх зацікавлених сторін - сім'ї, громадських організацій, державних службовців та інших професійних груп.

Зокрема, цивілістична наука розмежовує поняття охорони та захисту і розуміє, як приклад, що охороною є дії, спрямовані на забезпечення та закріплення прав. Відзначимо, що охорона передбачає застосування превентивних мір попередження від посягань на суб'єктивні права. А отже, сам захист полягає в правовому реагуванні на конкретне порушення, тобто настає після цього порушення та є підставою для поновлення відповідного суб'єктивного права, що досягається шляхом реалізації уповноваженим суб'єктом належного йому права на захист [3].

Отже, виходячи із положень законодавства та науковців, можна визначити, що охорона та захист – це правові категорії, що відрізняються за змістом, адже охорона реалізується за допомогою норм регулятивного та охоронного характеру, а захист – норм охоронного характеру. В основі правової охорони визначальними є принципи забезпечення непорушності та здійснення цивільних прав і заходи, спрямовані на попередження порушень цих прав. Водночас під час захисту норми спрямовані насамперед на відновлення порушеного права та усунення перешкод у його здійсненні шляхом вчинення відповідних дій [4].

Законодавство у сфері охорони дитинства під охороною розуміє систему заходів регулятивного та захисного характеру. Так, відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» охорона дитинства – це система державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання та розвитку дитини, а також захисту її прав. Згідно зі ст. 5 Закону України «Про охорону дитинства» до основних засад охорони дитинства, зокрема, належить вирішення питання щодо забезпечення прав дітей, встановлення опіки та піклування, створення інших передбачених законодавством умов для виховання дітей, які внаслідок смерті батьків, позбавлення батьків батьківських прав, хвороби батьків чи з інших причин залишилися без батьківського спілкування, а також для захисту особистих і майнових прав та інтересів дітей. [5]

Охорона прав дитини реалізується насамперед через вжиття компетентними органами заходів, спрямованих на попередження порушень цих прав. Мірами охорони майнових прав малолітніх та неповнолітніх осіб є заходи організаційного порядку, визначені чинним цивільним законодавством, зокрема внесення одним із співвласників права спільної власності грошової суми на депозитний рахунок суду в разі виникнення спору про припинення права малолітньої чи неповнолітньої особи на частку у спільному майні. Внесення одним із співвласників права спільної власності грошової суми на депозитний рахунок суду в разі виникнення спору про припинення права малолітньої чи неповнолітньої особи на частку у спільному майні є як реальною гарантією компенсації вартості частки у спільному майні під час припинення права спільної власності, так і превентивним заходом, що запобігає порушенню майнових прав дітей.

Правовий захист є результатом реалізації права на захист. У сучасній правовій науці існує декілька підходів до розуміння права на захист, оскільки продовжується дискусія щодо місця цього права в системі прав особи, а також змісту цього права. Зміст донедавна домінуючої концепції про сутність поняття захисту полягав у тому, що відносини із захисту суб'єктивних прав та законних інтересів повністю охоплюються регулятивною формою правовідношення, а право на захист є однією з правомочностей самого суб'єктивного права.

Концепція самостійності суб'єктивного права на захист розкривається у взаємозв'язку з концепцією охоронних правовідносин, яка виходить з поділу правовідносин на регулятивні та охоронні. Регулятивні правовідносини – це правовідносини, через які здійснюється регулювання нормальних економічних відносин (відносини власності, товарно-грошові відносини) та особистих немайнових відносин. Сутність концепції охоронних правовідносин полягає в тому, що захист порушених суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів, вжиття заходів юридичної відповідальності відбуваються в рамках нових охоронних правовідносин, які не існували до порушення права. Охоронні правовідносини виникають внаслідок порушення правових норм (правопорушень), суб'єктивного права та заподіяння шкоди. У порушника відповідного суб'єктивного права з'являються обов'язки, які він виконує на користь потерпілого.

Підсумовуючи, визначимо, що захист майнових прав малолітніх та неповнолітніх осіб необхідно розглядати як факультативну стадію здійснення суб'єктивних прав. Право на захист малолітньої та

неповнолітньої особи реалізовується в межах захисного правовідношення, яке виникає між порушником та малолітньою чи неповнолітньою особою, чиї права порушуються, не визнаються, оспорується або щодо яких існує реальна загроза порушення. Отже суб'єктивні майнові права малолітніх та неповнолітніх осіб, які виникають у межах захисних правовідносин, можуть реалізовуватися в примусовому порядку. При цьому гарантіями здійснення малолітніми та неповнолітніми особами права на захист суб'єктивних прав є встановлення продовжених строків для їх захисту.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 1 : Загальні положення. (Серія «Коментарі та аналітика»). Харків : Страйд, 2010. 319 с.
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. 4-те вид., перероб і допов. / за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ : Юрінком Інтер, 2011. Т. 1. 808 с.
5. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.